

SUNUŞ

“Sürgün” ve “göç” olgusu, tarihin her döneminde varlığını göstermiştir. Ortaya çıkardığı sonuçlardan dolayı, fert ve toplum hayatını derinden etkileyen göç; coğrafi bakımdan bir iskân ünitesinden ayrılan kişilerin, başka bir iskân bölgesinde hayatlarını devam ettirmeye karar vermeleri ve bu kararı uygulamaları ile ortaya çıkan sosyolojik ve travmatik bir olaydır. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç kavramı; genel olarak, insan ve insan topluluklarının buldukları bölgelerden, geçici veya sürekli olmak üzere başka bölgelere gitmeleri ve yerleşmeleri sureti ile meydana gelen yer değiştirme hareketi olarak da tanımlanabilir. Kişi ve toplumlarda göç eylemine karar verilmesi zor ve riskli bir seçimdir. Kişi veya toplum kendi özgür iradesi ile yaşam düzeyini yükseltme amacı ile göç etmeyi seçmişse bu tür göçlere serbest göç denir. İnsanların buldukları bölgede yaşayabilmeleri için gerekli asgarî koşulların ortadan kalkması hâlinde yaptıkları göçlere ise zorunlu göç denilmektedir.

Türk Milleti'nin tarih sahnesi içerisindeki hareketliliği göz önünde bulundurulduğunda Türklerin iktisadî, coğrafi ve sosyal sebepler neticesinde sürekli olarak göç hareketliliğinin içinde bulunduğu görülecektir. Bu göç hareketlerinin Türk Milleti'nin kolektif şuurunda, Türk fütuhât felsefesinin ve cihan hâkimiyeti mefkûresinin doğmasının saiklerinden biri olduğu açıktır. Türkler, bu sebepten dolayı Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarına yayılmışlar ve bu bölgelerde hâkimiyet kurmuşlardır. Ancak, 1683'teki II. Viyana Kuşatmasından sonra hâkim olduğu Avrupa topraklarından, devletin hâkimiyetinde bulunan diğer topraklara göç başlamıştır.

Dış göçler, çok acılı bir süreç sonunda gerçekleşmiş olup, insanlar yüzyıllarca yaşadıkları topraklardan ayrılmaya zorlanmışlardır. Osmanlı Devleti ve de Türkiye Cumhuriyeti bu tür göç hareketlerine defalarca şahit olmuş ve ev sahibi olmak mecburiyetinde bırakılmıştır. Osmanlı Devleti ve onun yıkıntıları üzerine inşa edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal,

ekonomik, kültürel dengelerinin şekillenmesinde en temel rol oynayan faktörlerden birisi de dış göç olmuştur.

Dergimizin bu sayısında toplum hayatının ve toplumu meydana getiren bireylerin hayatında önemli bir yeri işgal eden sürgün ve göç olgusunu ele almaya çalıştık. Alanında uzman akademisyenlerin bu konuda yapmış oldukları çalışmalar, dergimizin bu sayısında değerlendirilmiştir.

Öncelikle Prof. Dr. Bayram NAZIR, “Kütahya’daki Macar ve Polonyalı Mültecilerin Serbest Bırakılmaları” isimli çalışmasında “iltica” ve “mülteci” konusuna dikkat çekerek 19. yüzyılda meydana gelen Macar ve Polonyalı mülteciler konusunu ele almaktadır. 1848 yılında Macarların Avusturya’ya karşı özgürlük savaşı başlatmaları ve bu mücadelenin Rus ve Avusturya orduları tarafından bastırılması üzerine, bir kısım Macar ve Polonyalı, Osmanlı Devleti’ne iltica etmişlerdir. İltica edenler arasında Macar kralı ve bakanlar kurulu üyeleri de bulunmaktadır. Osmanlı Devleti, mültecileri önce Vidin’e yerleştirir. Bu şehirde yaklaşık 7.000 mülteci bulunmaktadır ve bunların bir kısmı din değiştirip Müslüman olmuşlardır. Mülteciler Vidin’den sonra Şumnu’ya yerleştirilirler. Şumnu’da 3 ay kadar kalan mültecilerden Müslüman olanlar Halep’e diğerleri ise Kütahya’ya gönderilirler. Kütahya’ya gönderilen mülteciler arasında Macar Kralı Kossuth ve mülteci şefleri de yer almaktadır. Kossuth ve arkadaşları Kütahya’da yaklaşık 1.5 yıl kalırlar. Avusturya ile uzun süren görüşmelerden sonra 1851 yılında serbest bırakılırlar. Prof. Dr. Bayram Nazır’ın hazırlamış olduğu bu makalede mültecilerin serbest bırakılması için Avusturya ile yapılan görüşmeler ve mültecilerin Kütahya’dan ayrılmaları süreci üzerinde durulmaktadır.

Doç. Dr. Ümit KILIÇ ise, “Osmanlı Devleti’nde Sürgün ve İskân” başlıklı çalışmasında Osmanlı Devleti’nin iskân politikası içinde sürgünün dolayısıyla göçün önemi üzerinde durmaktadır. Osmanlı Devleti’nin sürgün politikasını sadece cezalandırma yöntemi

olarak değil aynı zamanda bir iskân metodu olarak da uyguladığına dikkat çekmektedir. Kuruluş ve genişleme devrinde ele geçirilen topraklara, Anadolu coğrafyasından birçok topluluk göç ettirilerek, buralarda Müslüman–Türk nüfus yerleştirilmeye çalışılıyordu. Gerileme devrinde ise elden çıkan topraklarda bulunan Osmanlı tebaası Anadolu coğrafyasına göç etmekte, bunlar devletin uygun gördüğü yerlerde iskân ettirilmekteydi.

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim AKKAŞ, “Ahıska Türklerinin Sosyolojik Açıdan İncelenmesi: Erzincan Örneği” isimli çalışmasında, Erzincan’a yerleştirilen Ahıska Türkleri üzerine yapmış olduğu sosyolojik bir incelemeyi konu almaktadır. Göç kavramı ve olgusu üzerine yapılan değerlendirmelerin yer aldığı çalışmada tarih boyunca meydana gelen göç hareketliliğinin sebepleri üzerinde durulmakta ve bu durumun Ahıska Türkleri özelinde yarattığı travma ve etkileşim anlatılmaktadır. Toplumda bir takım değişimlere yol açması bakımından göçün nedenleri ve sonuçları sosyal bilimler tarafından hep tartışılmalı bir konu olmuştur. İçinde bulunduğumuz yüzyılda hızlı toplumsal değişimler yaşanmaktadır. Özellikle küreselleşme süreciyle birlikte ortaya çıkan kitle iletişim araçları, haberleşme ve ulaşım alanındaki gelişmeler yeni anlayış ve bakış açılarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. İnsanların zaman ve mekân algısı değişmiş, zaman ve mekân sınırları ortadan kalkmıştır. Buna bağlı olarak insanların aidiyet duyguları, vatan algıları ve insanları birbirine bağlayan milliyetçilik duygularında da bir takım değişiklikler görülmektedir. Akkaş çalışmasında bu değişikliklerin göç olgusunu etkilediğini ifade etmekte ve gerek ulusal gerekse uluslararası göç hareketlerini basit bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendiremeyeceği üzerinde durmaktadır.

Arş. Gör. Fatih ÇİÇEK tarafından hazırlanan “16. ve 18. Yüzyıllar Arasında Osmanlı Devleti’nde İç Göç Olgusuna Bakışlar” isimli çalışma ile de Osmanlı Devleti’nde iç göç olgusuyla ortaya çıkan temel problemler ve göç eden reyanın hangi ekonomik ve sosyal gerekçelerle göç ettiği birtakım arşiv belgelerinden alınan

örneklerle anlatılmaya çalışılmıştır. Çiçek çalışmasında, 16. ve 18. yüzyıllar arasında göç eden Osmanlı reayasının vergiler, üretim ve göç ilişkisi üzerinde durmaktadır. Göç olgusu, insanın ortaya çıkışı ile birlikte günümüze kadar süregelmiş ve onu oluşturan şartların değişmesine rağmen hâlâ dinamizmini koruyarak devam etmektedir. Göç, insana özgü yapılanmaların coğrafya üzerindeki her türlü etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu göç hareketliliğinin daha çok ekonomik şartlar göz önüne alındığında insanların yaşadıkları yerlerdeki imkânların mevcut nüfusa yeterli olmaması veya (buna karşılık insanların mevcut şartlardan) yaşamak için daha iyi şartlara sahip başka yerler aranması olarak özetlenebilir. Çiçek makalesinde söz konusu dengeler üzerinde değerlendirmeler yapmaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli mülteciler sorununu ele alan Aybike AÇIKEL, "Syrian Refugees In Turkey: Between Integration And Seeking New Ways Through Mediterranean" isimli makalesinde Suriye'de meydana gelen iç savaşın yol açtığı göç ve mülteci meselesinin uluslararası bir sorun haline gelmesindeki süreci irdelemektedir. Resmi açıkla-malarda Türkiye'de üç buçuk milyon civarında Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Asırlardır göçmen barındıran bir ülke görünümündeki Türkiye'de söz konusu mülteciler huzur içinde ve güvenli bir şekilde hayatlarını devam ettirmektedirler. Bununla birlikte mültecilerin büyük bir kısmının Türkiye'yi basamak olarak kullanıp Batı'ya ve Avrupa Birliği ülkelerine doğru göç hareketliliği içinde olmak istedikleri de bir vakıadır. Açikel ayrıca Suriyeli mültecilerin Türkiye'den Batı'ya doğru göç hareketliliği içerisinde bulunma isteğinin nedenleri üzerinde de durmaktadır.

Son olarak Demet SATILMIŞ ise "Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye'deki Suriyeliler" isimli makalesinde göç ve mülteci olgusuna hukukî bir bakış açısı getirmektedir. Tarihsel süreç içerisinde uluslararası kurum ve kuruluşlar bu anlamda yapmış olduğu birçok yasal düzenleme ve sözleşmelerle mülteci hukukunu önemli bir zemine oturtmaya çalışmaktadır. Özellikle Birleşmiş

Milletlerin bu konudaki çaba ve gayretleri sorunun hukuki çerçevesinin oluşturulmasında çok önemli bir katkı sağlamaktadır. Satılmış, makalesinde ayrıca 2011 yılından bugüne Türkiye'nin en önemli sorunu haline gelen Suriyeli mülteciler konusunu da mülteciler hukuku çerçevesinde değerlendirmektedir.

Prof. Dr. Salim GÖKÇEN
Sayı Editörü